

Materiál pro přípravu
dětí, mládeže a manželů (rodin)
na Národní pouť rodin
ve Žďáru nad Sázavou
v sobotu 30. 8. 2014

Katecheze pro mládež

Témata:

- 1. práce a slavení*
- 2. předávání víry v rodině*
- 3. mezigenerační soudržnost*
- 4. rodina a komunita, v níž rodina žije*

Brno 2014

Připravila diecézní centra pro mládež v Brně, Olomouci, Plzni a Praze.

Určeno k volnému použití.

Návod

Přípravné katecheze můžete využít v prvním pololetí roku 2014 jako přípravu na Národní pouť rodin ve farnostech, při vyučování náboženství, ve společenstvích apod.

Témata katechezí jsou rozpracována ve variantách pro děti, mládež a rodiče. Tato brožura je určena pro katechezi mládeže. Další přípravné katecheze najdete na webových stránkách <<http://www.narodnipoutrocin.cz>>.

Doporučená velikost skupiny je 5 – 15 lidí a čas jedné katecheze je cca 45 minut. Někdy je nabízeno k výběru více variant metodické práce s tématem.

Poděkování patří autorům katechezí a jejich spolupracovníkům.

Autoři: Bc. Marie Lachmanová, Mgr. Petr Bulvas, Mgr. Ing. Michal Němeček, Jan Pavlíček.

Kéž tato příprava vede k zamyšlení a modlitbě za naše rodiny.

Tematické zaměření katechezí

1. Práce a slavení

Nedostatek času způsobený vytížením v profesním životě rodičů velmi omezuje současnou rodinu jak v jejím výchovném působení, tak v budování vztahů mezi samotnými manželi. Východiska sociálního učení církve mohou pozitivně ovlivnit nejen postoje věřících rodin, ale přispět i k posunu v pohledu společnosti.

2. Předávání víry v rodině

Česká republika nepatří jen k zemím s nejnižší religiozitou, ale i k zemím s nejnižší znalostí základů křesťanství u samotných věřících. Úroveň znalostí se promítá i do hodnotových postojů rodičů a do očekávání, která rodiče mají od svého výchovného působení. Velmi často dochází k určité dvojkolejnosti „náboženské výchovy“ a „výchovy dítěte“. Cílem prezentace tématu je ukázat, v jakých základních aspektech oba přístupy spolu souvisejí, navzájem se doplňují a podmiňují.

3. Mezigenerační soudržnost

Téma je předmětem zájmu široké veřejnosti, je zvoleno i jako dílčí téma 20. výročí Mezinárodního roku rodiny. Nejen hrozba stárnoucí Evropy, ale především přínos mezigenerační spolupráce pro vztahy v rodině i ve společnosti, ukázané na konkrétních příkladech a nabídkách center pro rodinu, bude dalším tématem poutě.

4. Rodina a komunita, v níž rodina žije

Rodina potřebuje vhodné zázemí dalších rodin, s nimiž se může sdílet, kde čerpá oporu a inspiraci i konkrétní pomoc.

1. Práce a slavení

RÁMCOVÁ OSNOVA

Podklady ke katechezi

1. Citace k tématu ze SZ
2. Citace k tématu z NZ
3. Citace z církevních dokumentů
4. Citace ze Slovníku spirituality
5. Citace z psychologie a sociologie
6. Podněty k zamyšlení nad pojmem práce a jeho rovinami
7. Podněty k zamyšlení nad pojmem slavení a jeho roviny
8. Otázky k tématu

1. Citace ze SZ

- ²⁶I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.“ ²⁷Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. ²⁸A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“ ²⁹Bůh také řekl: „Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. ³⁰Veškeré zemské zvíře i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu.“ A stalo se tak. ³¹Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré. Byl večer a bylo jitro, den šestý. ¹Tak byla dokončena nebesa i země se všemi svými zástupy. ²Sedmého dne dokončil Bůh své dílo, které konal; sedmého dne přestal konat veškeré své dílo. ³A Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo. ⁴Toto je rodopis nebe a země, jak byly stvořeny. (Gn 1, 26–31, Gn 2,1–4)
- *Hospodin Bůh postavil člověka do zahrady v Edenu, aby ji obdělával a střežil. (Gn 2,15)*
- ⁸Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. ⁹Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. ¹⁰Ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách. ¹¹V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý. (Ex 20, 8–11)
- **Příkázání slavení soboty.** Třetí příkázání Desatera připomíná osvobození z Egypta, dar svobody, který ustanovuje Izrael jako národ. Je to „znamení věčné“ smlouvy mezi Bohem a člověkem, na kterém se podílí každé bytí, ba i život zvířat. Součástí je také země (která odpočívá sedmý den) a všechno stvoření (milostivé léto, rok odpočínutí) (Lv 25,1–7.8–55). Sobota má tedy v Desateru význam společenský i osvobozující. Příkázání není odůvodněné jen stvořitelským dílem, ale také spásonosným jednáním – „Pamatuj, že jsi byl otrokem v egyptské zemi a že tě Hospodin, tvůj Bůh, odtud vyvedl pevnou rukou a vztaženou paží. Proto ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, dodržovat den odpočinku.“ (Dt 5,15).

2. Citace k tématu z NZ

- ²³Jednou v sobotu procházel obilím a jeho učedníci začali cestou mnout zrní z klasů. ²⁴Farizeové mu řekli: „Jak to, že dělají v sobotu, co se nesmí!“ ²⁵Odpověděl jim: „Nikdy jste nečetli, co udělal David, když měl hlad a neměl co jíst, on i ti, kdo byli s ním?“ ²⁶Jak za velekněze Abiataru vešel do domu Božího a jedl posvátné chleby, které nesmí jíst nikdo kromě kněží, a dal i těm, kdo ho provázeli?“ ²⁷A řekl jim: „Sobota je učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu. ²⁸Proto je Syn člověka pánem i nad sobotou.“ (Mk 2, 23–28)
- *Kdo nechce pracovat, ať nejl!* (2 Sol 3,10)
- *Neusilujte o pomíjející pokrm, ale o pokrm zůstávající pro život věčný.* (Jan 6,27)
- *Vždyť království Boží není v tom, co jíte a pijete, nýbrž ve spravedlnosti, pokoji a radosti z Ducha Svatého.* (Řím 14,17)
- *Abychom my, kteří jsme na Krista upnuli svou naději, stali se chválou jeho slávy.* (Ef 1,12)
- ⁴⁶Každého dne pobývali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a dělili se o jídlo radostí a s upřímným srdcem. ⁴⁷Chválili Boha a byli všemu lidu milí. A Pán denně přidával k jejich společenství ty, které povolával ke spáse (Sk 2,46–47).

3. Citace z církevních dokumentů

- **Familiaris Consortio:** Kromě školy citů je rodina také viděna jako „první škola ctností společenských.“ Specifikem rodiny je jedinečnost, která pozitivně ovlivňuje dobré fungování společnosti a její stabilitu.
- **Posynodální pastýřská exhortace Sacramentum caritatis:** Nejen práce, ale i samotný sváteční odpočinek představují základní právo a zároveň nezbytné dobro pro jedince a jejich rodiny.
- V roce 1981 vydal Jan Pavel II. svou první velkou sociální encykliku **Laborem exercens** – O lidské práci. Všechny dosavadní encykliky k tomuto tématu pojednávaly o bídě a těžkostech způsobených poměry, jimiž trpěli především ti, kdo žili jen ze své práce. Všechny tyto dokumenty se snažily o spravedlivé řešení těchto těžkostí. Tato encyklika si však klade otázku, co vůbec lidská práce je a jaké závazky z toho plynou pro pracujícího, nejen za těch či oněch časově podmíněných okolností, ale všude, v každé době, jen z toho důvodu, že to je lidská práce.
- **Laborem Exercens:** Práce je pro rodinu zdrojem ve dvojím slova smyslu – k vytvoření zdroje příjmu pro obživu a rozvoj rodiny a zároveň místem...
- **Laborem Exercens 9:** „Práce je dobro člověka, dobro jeho lidství – neboť prací člověk nejen přetváří přírodu a přizpůsobuje ji svým potřebám, ale také uskutečňuje sebe jako člověka a jistým způsobem se tak dokonce ‚stává víc člověkem‘“.
- Křesťanská rodina proto přijímá práci, ale odmítá učinit z práce nejvyšší hodnotu, a tuto tendenci, dnes velmi rozšířenou, považuje za pokušení modlářství dnešní doby. Nebojí se vyjádřit opačné přesvědčení. Staví svůj život na způsobu odlišných priorit. Bere za své obavy (Laborem Exercens 9), „aby prací, kterou je zušlechťována hmota, sám člověk na důstojnosti netratil“.

- „V Den Slunce (tedy v neděli), jak se říká, se koná společné shromáždění všech, kteří jsou ve městech a na venkově, a čtou se paměti apoštolů nebo spisy proroků, dokud to lze. Když potom čtenář přestane, dává slovem napomenutí a povzbuzení k napodobování těchto krásných (vzorů). Potom všichni společně vstaneme a pronášíme modlitby. A, jak jsme řekli výše, po skončení modlitby je přinesen chléb a víno a voda a představený, jak má sílu, vznáší modlitby a zároveň díkyvzdání a lid odpovídá slovem „Amen“, a to, zač bylo učiněno díkyvzdání, se podává všem a oni přijmou, a kdo je nepřítomen, tomu se posílá po pomocníkovi. Bohatí, když chtějí, dávají, každý podle vlastního uznání, co chce, a co se sebere, uloží se u představeného, a on podpoří sirotky, vdovy a ty, kdo jsou tísněni nemocí nebo jinak, kdo jsou ve vězení, kdo přichází z venkova, a vůbec se stává pomocníkem všem, kteří jsou v tísní.“ (srov. První apologie sv. Justina čl. 67).
- Odpočinek člověka v den Páně dosahuje své plnosti do té míry, nakolik je „připomenutí“ Božího odpočinku vědomé, plné díkyvzdání a chvály Bohu. Člověk takto vstupuje do hlubin Božího „odpočinutí“ a může zakusit chvění radosti Stvořitele, když po stvoření uviděl vše, co učinil, a „*bylo to velmi dobré*“ (Gn 1,31). (Dies Domini 16, 17)
- Rodina si neděli žárlivě střeží, „den radosti a odpočinku“ – tak ji definuje II. vatikánský koncil v konstituci Sacrosanctum Concilium. Nemusí si žárlivě bránit neděli jako volný den, společný odpočinek, lidové oslavy, ale především neděli jako „den Páně“, to znamená jako den eucharistického shromáždění, odkud vychází a ke kterému směřuje (pramen a vrchol) celý křesťanský život v jednotě místa a času. Další aspekty neděle přijdou potom – jsou důležité, ale ne základní. Pro rodinu je nezbytné eucharistické shromáždění. Křesťanská rodina organizuje svůj život, vychovává sebe a své děti takovým způsobem, aby mše měla přednost nad jakoukoli jinou povinností.
- Neděle, Den Páně, prvotní sváteční den, který je třeba předkládat zbožnosti věřících a vštěpovat do jejich vědomí tak, aby se stal i dnem radosti a pracovního klidu. Jiné slavnosti nemají mít před ním přednost, ledaže jsou skutečně nanejvýš významné. Neboť Den Páně je základ a jádro celého liturgického roku. (Sacrosanctum Concilium 106)
- Ve farnosti rodiny, které jsou „domácí církví“, působí, že farní společenství je církev mezi lidmi. Všední život, v rytmu práce a slavení, umožňuje světu vstoupit do domu a otevřít domov světu. Na druhou stranu křesťanské společenství musí pečovat o rodiny, vytrhovat je z pokušení uzavřít se do svého „bytu“ a otevírat je k cestám víry. V rodinách je předáván život jako dar a slib; ve farnosti je slib obsahující dar života přijímán a živen. Den Páně se stává dnem Církve, když pomáhá zakoušet krásu společně prožité neděle, bez banálního konzumního víkendu, a mnohdy také uskutečňovat zkušenost bratrského společenství rodin. Jak učí II. vatikánský koncil, v místních církvích „církev jde spolu s celým lidstvem, sdílí s ním tíž pozemský osud“ (Gaudium et spes 40).
- Křesťané tento den vždy chápali jako první den v týdnu, protože se v něm slaví památka radikální novosti, kterou přinesl Kristus. Proto je neděle dnem, v němž křesťan nachází onu eucharistickou formu svého života, podle níž je povolán neustále žít. „Žít podle neděle“ znamená žít ve vědomí vysvobození, které přinesl Kristus, a rozvíjet vlastní existenci jako oběť sebe samého předkládanou Bohu, aby se jeho vítězství ukázalo v plnosti všem lidem skrze niterně obnovené jednání. (Sacramentum Caritatis 72)

4. Citace ze Slovníku spirituality

(celá níže uvedená pasáž je čerpána ze Slovníku spirituality, KNA, Kostelní Vydří 1999, pojem VOLNÝ ČAS, 1097–1103)

- **Mládež a volný čas**

Specifická známka postavení mladých lidí: jsou odstrčeni na okraj. Na jedné straně se soustavně honí za požitkem, kdy hledají a chtějí mít to nejnovější, na druhé straně roste jejich konzumistické přizpůsobení. Mládež je ve velké míře ovlivněna reklamou a ve výchově se řídí konzumními vzory. Je to systém, který rozhoduje o jejich volném čase, ne oni.

- **Návrat k radostnosti „otium“ a bohopta** – jako reakce na znehodnocení svátku, k jakému dochází v sekularizované a konzumní společnosti, se dnes formuluje teologie svátku jako nedílná součást teologie práce. Jde jí o to, aby se překonala rozluka mezi svátkem a prací a opravilo se mytické vyvyšování aktivismu, ke kterému tato rozluka přispěla. Teologie práce inspirovaná Písmem se nemůže týkat jen „šesti dnů,“ nýbrž musí zahrnovat také „sedmý den“, a proto musí zůstat otevřená jednání i kontemplaci. Setkání s Bohem „sedmého dne“ se takto stává základní podmínkou, abychom mohli vést rozhovor s Bohem šesti dnů a udělat z celého lidského života „osvobozený“ čas.

- Ztročení volného času konzumní společností – čas prázdný od práce, ale plný starostí o dnešek a zítřek.

- Nové objevení druhého člověka a společenství: volný čas, zejména svátek, poskytuje všeobecně možnost setkat se pohodlně jak se svou rodinou, tak se sousedy a s farní obcí. Setkání s druhými mimo pracoviště znamená skutečně názorové obohacení, radostný a povznášející objev, že je možné dát společně k dispozici vloh a problémy, a je to příležitost k účasti na hromadné snaze o dosažení určitého typu spravedlivého a solidárního soužití. (Je nutné, aby pracující měl také možnosti odpočinku a radostného uvolnění – Gaudium et spes.)

- V různých formách a v různých stupních rozptýlení (užitečných, ušlechtilých nebo přizpůsobených) které zaměstnávají mysl a smysly, stává se člověk svobodným a může se odreagovat a jemně a intenzivně vyjádřit radost, kterou může dát jen Duch. Zábavou se může zbožný duch povznést k Bohu. Vždyť Bohu je rozkoší být s lidskými syny.

- Potřeba trvalé výchovy a formace, neomezená jen na dobu dospívání, ale táhnoucí se celým životem (má to být výchova k demokracii, ke kritickému používání sdělovacích prostředků, výchova k zábavě a k turistice).

- Křesťanská tradice odsuzuje zahálku, obhazuje platnost a svatost „sedmého dne“, který nejen předjímá radost a konečný odpočinek věřícího, ale dává také smysl práci a vytváří prostor jak pro společnou bohoslužbu, tak i pro zastavení.

- Křesťanské rodiny a místní církve mají pečovat o výchovu dětí a mládeže počínaje výběrem hraček ... ,aby dospěly k vnitřnímu smyslu pro odpovědnost, individuální i společenskou, jakou musí být proniknuta každá lidská činnost včetně hry, má-li být opravdová a má-li zušlechťovat.

- **Liturgické slavení**

Vrcholem a zároveň zdrojem života církve je tzv. liturgické slavení. Slovo „liturgie“ má základ ve slově značící „čin lidu“. Na slavení liturgie můžeme nahlížet jako na komunikaci mezi Bohem a věřícím člověkem. Bůh zde jakýmsi „koncentrovaným“ způsobem daruje člověku dary, které potřebuje pro obnovu svého života a pro boj se zlem, a věřící člověk mu za to odpovídá chválou, díkem a vyslovuje své prosby. Víra hraje v liturgickém slavení podstatnou roli.

Liturgicky se takto slaví mše svatá a tzv. „svátosti“, jako i některé další formy liturgického slavení.

V koncilní konstituci o církvi v dnešním světě je poslání církve charakterizováno třemi základními principy: církev svědčí o Kristu hlásáním evangelia; církev je obrazem sloužícího Krista – její podstatou je nezištná služba potřebným; církev je především společenstvím, jež slaví Kristovo velikonoční tajemství. Liturgické slavení – bohoslužba – představuje podstatnou část života církve a přispívá vrcholnou měrou k tomu, aby věřící svým životem vyjadřovali skutečnou povahu církve. Liturgie je kultovní připomínkou Kristovy smrti a zmrtvýchvstání a současně tato skutečnost vstupuje do života věřících a je příčinou jejich posvěcení a spásy. Cílem liturgie je oslava Boha a spása člověka, proto věřící křesťané liturgicky slaví důležité momenty svého života, aby je posvěcovaly a vedly je ke spáse. Všechny tyto významné chvíle doprovází církev udílením některé ze sedmi svátostí.

Tak jako celý život člověka i společenství se odehrává v čase, je i liturgické slavení zasazeno do liturgického roku. Jeho obsahem nejsou jen jednotlivá liturgická období v průběhu roku, jako např. advent, Vánoce, půst a Velikonoce, ale i svátky svatých, připadající na jednotlivé dny roku.

Kromě toho je život každého křesťana utvářen vírou, která formuje jeho duchovní život, jeho spiritualitu. Proto existuje také velké množství spiritualit, duchovních proudů, z nichž každý zdůrazňuje jiný prvek z bohaté duchovní nabídky církve.

5. Citace z psychologie a sociologie

Práce je přirozenou činností člověka. Jeho základní lidská činnost společenské povahy má uspokojovat celou škálu lidských potřeb. Zároveň je zpětně ovlivňována celou řadou motivů. Práci rozvíjí člověk i svou vlastní přirozenost, schopnosti, které v něm dřímají, a hru těchto sil podrobuje své vlastní moci. Lidská aktivita je předpokladem utváření a rozvoje lidské osobnosti, ale i konečným cílem, výsledkem tohoto rozvoje. Určujícími silami lidské aktivity jsou lidské potřeby. Práce jako nejdůležitější činnost zasahuje do celé naší osobnosti, do našich vztahů. Motivy pracovní činnosti nejsou jen základní ekonomické potřeby. Lidé pracují, i když to pro ně není z finančního hlediska zapotřebí. Mnozí pracovníci odmítají přejít na lépe ohodnocenou práci, která se jim z jiných důvodů nelíbí. Špatné pracovní podmínky nemusí prakticky působit na morálku pracovníka a na jeho postoj k práci, naproti tomu i při dobrých podmínkách dochází ke špatné pracovní morálce.

6. Podněty k zamyšlení nad pojmem práce a jeho rovinami

pojmem práce

- Člověk musí pracovat, aby mohl žít. Tuto základní dovednost se učí v rodině, kde jsou mu příkladem rodiče.
- Člověk je odpovědný za to, jak pracuje.
- Člověk je zván, aby za svůj život a za svou práci děkoval Bohu.
- Práce je zdravá a nutná, má mít zdravou míru (workoholismus je na úkor vztahů a zdraví, práce jako modla – vidina mnoha peněz, majetek jako modla).
- Pracovní vzory.
- Další rovina práce je spolupráce (týmová práce, komunikace, rozdělení se o práci i o úspěch).
- Jiná rovina práce je práce pro někoho, práce dobrovolnická, charitativní.
- Výchova k námaze (nechtít všechno hned a zadarmo).
- Rytmus práce a slavení (nelze jenom slavit, stejně tak jenom pracovat).

7. Podněty k zamyšlení nad pojmem slavení a jeho roviny

- Slavení je čas pro člověka; nalézt smysl pro slavení; je to jen volný čas, ve kterém je třeba stihnout to, co zbývá?
- Slavení jako obnova vztahů.
- Slavení jako evangelium hostiny (společenství) – připomenout si přítomnost Boha.
- Neděle jako den radosti a odpočinku, jako slavnost vděčnosti vůči Bohu za jeho velké činy.
- Slavení jako zastavení a ohlédnutí se (rozhlednutí se).
- Slavení (církvního) svátku ožívuje naději.
- Slavení ve společenství, s přáteli...

8. Otázky

- Jaké máme pracovní vzory a návyky z rodiny?
- Proč je práce důležitá a smysluplná? Jak to vidíme u nás doma?
- Mám nějakou zkušenost s prací, s brigádami?
- Je má práce smysluplná?
- Jsem vděčný(á) za to, že mohu pracovat, že mám zdroj příjmu?
- Jak zacházím s tím, co si vydělám? Je to jen pro mě, nebo umím myslet i na druhé, na budoucí čas?
- Jak vypadalo v naší rodině rozdělení práce a odpočinku?
- Byla a je neděle dnem slavení, setkání a odpočinku?
- Umím se radovat a slavit?
- S kým se raduji a slavím?
- Jak prožívám svátosti? Vnímám je jako slavení?

2. Předávání víry v rodině

Metodické poznámky

Při katechezi předpokládáme, že bude přítomen moderátor, který skupinku povede. Aby se mohli mladí lidé co nejvíce zapojit, bude katecheze probíhat formou moderované diskuze.

Moderátor

- se na začátku skupince představí.
- je důležitou osobou, která usměřňuje debatu a dává především prostor a impulzy k debatě druhých.
- dává stejný prostor všem, hlídá, aby stále nemluvil stejný člověk.
- je někdy v nebezpečí odbočení od tématu, a proto musí držet linii vyslovené otázky.

Bylo by vhodné to, co mladí lidé k otázkám říkají, zapisovat na flipchart a nebo na velký list papíru. Aby bylo zřejmé, z čeho vycházíme (bod 3) a kam směřujeme (výstupy z otázek v bodě 4).

Pomůcky

Flipchart, fixy, vytištěné otázky pro moderátora diskuze, papíry a tužky.

Scénář

1. Seznámení

Pokud se účastníci neznají, sdělí si na začátku svá jména apod. Jestliže se znají, tak mohou svá jména krátce zopakovat.

2. Představení tématu

Moderátor představí téma a odůvodní, proč se tématem zabýváme. Může vycházet ze zdůvodnění,¹ popř. použije úvod v brožuře Katecheze pro děti (1. a 2. stupeň ZŠ) – viz str. 10 a následující.

3. Začátek diskuze – výchozí situace a osobní zkušenost účastníků diskuze

Moderátor položí otázky: Jak se u vás doma předává víra? Setkali jste se s nějakým předáváním víry v rodině?

Všichni by měli mít možnost se vyjádřit a podělit se o osobní zkušenost.

Poté moderátor vše shrne s tím, že zkušenosti jsou různé. Je vhodné zmínit i situace, kdy mladý člověk víru doma nepoznal (konvertité), je věřící pouze jeden z rodičů apod.

4. Otázky k diskuzi

- Co bylo ve tvém životě mezníkem opuštění dětské víry a postavení se na vlastní nohy? Popř. co bylo příčinou toho, že jsi uvěřil?
 - o Bylo to důležité? (Jak vnímáte fakt, že jste uvěřili, díky rodině, kamarádům, knězi? Šlo by to bez těchto lidí a jejich příkladu?)
- Jak žijete víru v rodině?
- Jak vypadá modlitba u vás v rodině? Modlíte se doma?
- Jak vnímáte společnou modlitbu rodiny?
- Jak byste předávali víru ve své rodině?
 - o Bylo by to jinak, než jak jste to zažili?
 - o Co by tam nesmělo chybět? Co je nejdůležitější?
 - o Je to záležitost jen jednoho z partnerů?

5. Závěr²

- Závěry diskuze (shrnutí) by měly představovat touhu skupiny po tom, jak by mělo ideálně předávání víry v rodině fungovat. Tento celek je možné odevzdat ve společné modlitbě. Modlitba může být vytištěna a každý účastník ji může dostat do ruky a poté si ji odnést. V případě tisku a společného čtení by neměla být podceňována velikost písma.

- o Příklad modlitby:

¹ Česká republika nepatří jen k zemím s nejnižší religiozitou, ale i k zemím s nejnižší znalostí základů křesťanství u samotných věřících. Úroveň znalostí se promítá i do hodnotových postojů rodičů a do očekávání, která rodiče mají od svého výchovného působení. Velmi často dochází k určité dvojčejnosti „náboženské výchovy“ a „výchovy dítěte“. Cílem prezentace tématu je ukázat, v jakých základních aspektech oba přístupy spolu souvisejí, navzájem se doplňují a podmiňují.

² Pokud má vzniknout nějaký výstup, mohou moderátoři zapisovat to, co mladí lidé říkají.

Modlitba Svatého Otce Jana Pavla II. za rodinu³

Bože, od něhož pochází každé otcovství na nebi i na zemi, Otče, který jsi Lásky a život, učiň, aby se každá lidská rodina na zemi stala skrze tvého Syna Ježíše Krista zrozeného z ženy a skrze Ducha Svatého pramenem Boží lásky, skutečným chrámem života a lásky pro generace, které se neustále obnovují.

Učiň, aby tvá milost vedla myšlenky i skutky manželů k dobru jejich rodin i všech rodin na celém světě.

Učiň, aby mladé generace našly v rodině silnou podporu pro své lidství a růst v pravdě a lásce.

Učiň, aby láska, posílena milostí svátosti manželství, byla silnější než každá slabost a každá krize, kterými někdy naše rodiny procházejí.

A konečně, na přímluvu Svaté rodiny z Nazareta, dej, aby církev v rodině a prostřednictvím rodiny mohla plodně naplnit své poslání uprostřed všech národů země.

Skrze Krista, našeho Pána, který je Cesta, Pravda a Život na věky věků. Amen.

3. Mezigenerační soudržnost

Metodické poznámky

Přípravu podkladu ztížila skutečnost, že neznáme vaši skupinu ani vás. Úspěšnost katecheze do určité míry závisí na schopnosti přizpůsobit ji konkrétním okolnostem. Katechezi jsme tedy zpracovali následujícím způsobem:

Východisko – oč v katechezi jde.

Základy – teologický fundament katecheze.

Téma – co chceme sdělit.

Různé typy aktivit, které si vyberete a sestavíte pro svou konkrétní skupinu.

Hlavní myšlenka

Hovoříme-li o mezigenerační soudržnosti v rámci katecheze, pak o ní nehovoříme stejně, jako by to činili ti, kdo studují a plánují pravidla dobrého uspořádání lidské společnosti, jejího právního, ekonomického či zdravotnického fungování. Mluvíme o mezigenerační soudržnosti jako křesťané a ptáme se, zda pro ni můžeme nalézt hlubší motivaci a zásadní vzory v Božím zjevení. Ptáme se, proč a jak se má stát mezigenerační soudržnost součástí života křesťanské rodiny, jež je částí velké rodiny Boží, tedy těch, kdo jsou dětmi jediného Boha Otce a bratry Ježíše Krista i jeho svatých.

Základy

1. Trojice

Poslední příčinou a vzorem mezigenerační soudržnosti je z křesťanského hlediska Nejsvětější Trojice, tedy Otec a Syn, kteří jsou jednoho Ducha. Otec představuje jednu generaci, Syn druhou generaci a Duch Svatý pouto soudržnosti mezi nimi. Mezigenerační soudržnost je tedy

³ Modlitba Svatého Otce Jana Pavla II. za rodinu. In: [online]. [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: <<http://www.biskupstvi.cz/pro-tebe-modlitba-svateho-otce-jana-pavla-ii-za-rodinu>>

věcí Ducha, který vychází z Otce i Syna. Tomu máme rozumět tak, že Otec projevuje Synovi a Syn svému Otci lásku a úctu tak silnou, že je toto jejich spojení samostatnou božskou osobou. Toto přirovnání je limitováno tím, že zatímco u lidí starší generace předchází generaci mladší, jež naopak generaci starší obvykle přežívá, v Bohu tomu tak není: Bůh Otec nikdy nebyl a nebude bez Syna a Syn nikdy nebyl a nebude bez Otce. Jinak ale můžeme právem hovořit o jakési „mezigenerační soudržnosti“ Ducha, který pojí Otce a Syna. Vždyť o ní víme ze života Ježíše Krista.

Bůh Otec je v evangeliích představen jako ten, kdo svého Syna miluje a přeje si pro něj jenom to nejlepší. Chce, aby byl šťastný z toho, že ho má Otec rád. Proto mu projevuje něhu a prožívá s ním chvíle veliké důvěrnosti tehdy, když se Ježíš modlí, a dokonce mu v určitých chvílích říká: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“ To proto, že Otec vtělenému Synovi důvěřuje natolik, že mu svěřuje zodpovědnou úkol nesmírného významu a pomáhá mu k tomu, aby toto své poslání dobře naplnil.

Bůh Syn se stal člověkem, zemřel na kříži a vstal z mrtvých, abychom my byli vysvobozeni z hříchu a stali se Ježíšovými bratry, a tak i dětmi nebeského Otce.

Naše spojení s Bohem Otcem je možné proto, že je nám dán podíl na „mezigenerační soudržnosti“ Otce a Syna v Duchu Svatém.

2. Ježíš

Pokud ovšem chceme být Ježíšovými bratry a dětmi nebeského Otce, musíme se od Ježíše naučit tomu postoji, který má Syn k Otci. Ježíš nás totiž učí jak správnému vztahu k nebeskému Otci, tak i správným vztahům rodinným. A co více, víme od něj, že právě rodinné vztahy jsou nesmírně důležité, protože kdo nemiluje otce a matku, které vidí, nemůže milovat ani Boha Otce, kterého nevidí (srov. 1 Jan 4,20).

Z evangelií víme, že Ježíš měl pěstounského otce, jímž byl svatý Josef, a opravdovou matku, jíž byla Maria. Z toho plyne, že měl i dědečky a babičky, pradědečky a prababičky. V evangeliu také čteme, že otcem svatého Josefa byl jakýsi Jákob z rodu Davidova (Mt 1,16). A starobylá tradice praví, že rodiči Mariinými byli Jáchym a Anna (z apokryfního evangelia svatého Jakuba, 2. století). Nevíme nic o tom, jaké vztahy měl Ježíš s dědečky a babičkami. Víme ale, že měl hezké vztahy s rodiči. Ti se o něj pečlivě a s láskou starali. Když byl jako miminko ohrožen Herodem a jeho vojáky, neopustili jej a uprchli s ním do ciziny. Když se jim ve dvanácti letech ztratil v chrámě, měli o něj starost. Poté jej vychovali ve víře v Boha i ve zdravých lidských vztazích a v občanských postojích; a učinili to velmi dobře – vždyť podstatná část toho, jak Ježíš dle evangelií jednal, byla jistě dílem jeho výchovy v rodině. Můžeme se také domnívat, že ho Josef naučil svému truhlářskému řemeslu. Bezpečně víme, že Maria jej následovala až pod kříž. A on se o ni postaral tím, že ji svěřil svému milovanému učedníkovi Janovi. Neboť o Ježíšovi evangelium praví, že své rodiče poslouchal, prospíval na duchu i na těle a byl milý Bohu i lidem (Lk 2,51–52). Je tedy nepochybné, že zachovával čtvrté přikázání, jež zní: „Cti svého otce a svou matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh“ (Ex 20,12).

3. Církev

Tak je Svatá Rodina vzorem „mezigenerační soudržnosti“. Není divu, že Ježíšovi učedníci kladli na soudržnost a na rodinné vztahy velký důraz. List Efezským (Ef 6,1–4) píše: „Děti,

poslouchejte své rodiče, protože to je spravedlivé před Bohem. ‚Cti otce svého i matku svou‘ je přece jediné přikázání, které má zaslíbení: ‚aby se ti dobře vedlo a abys byl dlouho živ na zemi.‘ Otcové, nedrážděte své děti ke vzdoru, ale vychovávejte je v kázni a napomenutích našeho Pána.“

Tato slova se stávají pochopitelnějšími, pokud si uvědomíme, že všem členům rodiny je dán Ježíš za vzor, všem přinesl odpuštění hříchů a pro všechny platí přikázání lásky, které nám kladl na srdce. Tak to píše svatý Jan (1 Jan 2,10–14): „*Kdo miluje svého bratra, zůstává ve světle a není nikomu kamenem úrazu. Kdo nenávidí svého bratra, je ve tmě a ve tmě chodí; neví, kam jde, neboť tma mu oslepila oči. Píšu vám, děti, že jsou vám odpuštěny hříchy pro jeho jméno. Píšu vám, otcové, že jste poznali toho, který je od počátku. Píšu vám, mládenci, že jste zvítězili nad Zlým. Napsal jsem vám, děti, že jste poznali Otce. Napsal jsem vám, otcové, že jste poznali toho, který jest od počátku. Napsal jsem vám, mládenci, že jste silní a slovo Boží ve vás zůstává, a tak jste zvítězili nad Zlým.*“

Křesťanská rodina je tedy ta, jíž se dostalo milosti, že poznala Ježíše. Dostalo se jí vítězství nad mocí ďáblou, odpuštění hříchů, společenství s Kristem. To se projevuje tím, že žije tak, jako žil on. Je s ním totiž téhož Ducha. Ducha, o kterém jsme řekli, že je poutem mezi Bohem Otcem a Bohem Synem, jakousi jejich „mezigenerační soudržností“. Proto také má „mezigenerační soudržnost“ charakterizovat i křesťanskou rodinu. Vždyť i v ní je *ovocem Božího Ducha* „*láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání*“ (Gal 5,22–23). A právě díky tomu má život této rodiny podobnou kvalitu, jakou má život Otce a Syna v Duchu Svatém.

Aktivity

Pro uvedení do tématu lze využít část pořadu České televize: [Exit 316: díl Rodiče](#) (délka celého dílu 17 minut).

Generace

Proberme, kdo všechno byl a je součástí naší rodiny. Namalujme si generační strom a popišme, kdo je kdo, koho známe alespoň jménem, u koho víme, co dělal (dědeček, pradědeček...). U jednotlivých generací si zkusme říci, v kterém roce se narodily. Podle toho zkusme popsat, v jaké době jednotliví členové rodiny žili a vyrůstali, co se v dané době odehrávalo za historické události (válka, komunismus aj.).

Nashromážděme několik obrázků starých lidí, kteří žijí s nějakým omezením (zhoršení pohybu, zraku) – lze zadat do vyhledávače Google pojem „stáří“. Po jejich prohlédnutí se ptejme: Jaké je to, žít s omezením? Zakusil to někdo? Zkusme mluvit o tom, co přináší člověku zkušenost fyzických hranic a jak se promítá do jednotlivých generací.

Je také možné jednomu ze skupiny zavázat oči a nechat ho chvílku komunikovat s ostatními, aniž by mohl používat zrak. Posléze ho nechme vyhodnotit, jaké to je nevidět, i když podle našeho názoru k diskusi zrak nepotřebuje.

Přinesme fotografii živé městské čtvrti, křižovatky či velkého obchodního domu (např. <http://www.kcpardubice.cz/images/image/Mikul%C3%A1%C5%A1ky%283%29.jpg>).

Zkusme nejprve říci, jak by tuto scénu vidělo pětileté dítě. Po té popišme, jak ji vidí čtyřicetiletý člověk. Připojme pohled člověka v osmdesáti letech. Nakonec popišme, jak scénu vidíme my. Čeho si dotyčné skupiny všimají, které skutečnosti vůbec nevidí a které naopak vystoupí do popředí?

Komunikace

Položme doprostřed místnosti papír a zkusme si napsat, co je pro každého z nás největším problémem v komunikaci se starší generací (mezi rodiči a prarodiči). Na vedlejší papír zkusme napsat, pokud je to aktuální, jaké problémy máme v komunikaci s výrazně mladšími sourozenci (mladšími např. o pět a více let). Pak vyberme jeden z napsaných bodů a zkusme společně najít, proč nám tato věc dělá problém.

Lze zahrát scénku. Nejprve nechme všechny členy skupiny napsat krátký dopis (max. na jednu stranu A5), kde popíše události dnešního dne. Pak nechme na druhou stranu napsat stejné zhodnocení, jako by to měla být sms zpráva. Nyní rozehrajme scénku, kde jeden člověk bude zastávat názory starého člověka, obhajujícího psaní dopisu klasicky tužkou na běžný papír. Proti němu posadíme druhého, který má obhajovat moderní komunikační prostředky, např. sociální sítě či sms zprávy. Nakonec zkusme zhodnotit, co všechno ovlivňuje postoje našeho pohledu na svět a proč se mohou názorově odlišovat.

Můžeme pozvat do společenství starého člověka (ideálně pokud to není příbuzný nikoho ze skupiny). Pokusme se spolu s ním rozvést diskuzi o jeho názorech na svět. Vyhodnoťme, v čem se odlišují jeho názory od našich a najděme odpověď proč. Poté zkusme říci, zda jeho odlišné názory jsou překážkou, abychom si ho vážili. (Pro tuto aktivitu doporučujeme vybrat zkušeného a moudrého moderátora.)

Vztah

V teologické části jsme nahlédli, jak v Bohu probíhá intenzivní vztah mezi Otcem a Synem. Proč se nám nedaří žít v podobně intenzivním, otevřeném a přímém vztahu s otcem, resp. matkou? Napišme, proč si vzájemně nerozumíme.

Desatero mluví o úctě k rodičům. Co znamená slovo „úcta“? Co se odehrává v našem nitru, když potkáme člověka, ke kterému cítíme úctu, a naopak, ke kterému úctu nechováme? Jaký vztah je mezi úctou a poslušností? Jaký je mezi nimi rozdíl (zkusme rozvést ve vztahu k dalším generacím, abychom nezůstali jen u vztahu k rodičům)? Jakou formou je možné odmítnout či nesouhlasit s názorem jiného člověka, aniž bychom ho urazili? Zkusme najít alespoň tři způsoby odmítnutí názoru.

4. Rodina a komunita, v níž rodina žije

Úvod

Kdo zažil početnější rodinu, zvláště pokud měla dobré vztahy se svými příbuznými napříč generacemi, ví, jak může být v takové rodině radostná atmosféra, a zná také dobře mnohá rodinná dobrodružství. Zvláště pro mladého člověka, může být taková rodina cennou inspirací pro budoucnost, ale zároveň náročným trenažérem vztahu k sobě i k druhým. Množství vzájemných rozhovorů plných výměny názorů, sdílení společných hodnot, naslouchání si navzájem – to jsou jen drobné střípky toho, co vnímá mladý člověk, že musí zvládnout, pokud chce rodinu prožívat v tom nejširším pojetí se sourozenci, rodiči, prarodiči a možná i praprarodiči.

Přehledová tabulka

Téma 4. přikázání – Cti otce i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.			
Cíl Pochopení významu rodiny			
Cílová skupina 15 – 18 let		Prostředí místnost	Časový rozsah 90 minut
Čas na přípravu 30 minut	Počet účastníků 10+	Počet instruktorů 1 – 2	Finanční náročnost cca 50 Kč
Pomůcky Písmo sv., papíry, psací potřeby, svíčka + zápalky			
Stručná charakteristika Setkání má přispět k objevení hodnoty rodiny s přihlédnutím na mezigenerační vztahy.			

Společenství

Vytvářet krásnou rodinu vyžaduje dvě skutečnosti. Objevit hodnotu rodiny tak, jak ji zamýšlel Bůh při stvoření. Tento hodnotový pohled je dnes tím důležitější, čím méně mladých ve společenství má živou zkušenost s fungující a dobrou rodinou. Na setkání společenství by bylo dobré zabývat se také vztahy v rodině. Rodina se nestává dobrou jen díky zbožnému přání, ale tím, že do vztahů, které ji utváří, dokážeme také investovat dostatek lásky. Cílem tohoto společenství tedy bude najít smysl a hodnotu rodiny a najít odvahu takovou rodinu vytvářet.

Doporučené časové schéma setkání

Činnost	Minuty
– příchod účastníků, povídání	10 minut
– píseň, modlitba	10 minut
– zamyšlení k tématu	30 minut
– aktivita	30 minut
– závěrečná modlitba, úklid, plán na příště	15 minut

Modlitba

V modlitbě můžeme využít úryvek z Písma svatého, který se hodí k tématu tohoto setkání. Můžeme začít četbou přiloženého následujícího textu. Po přečtení mohou účastníci navázat modlitbou chval, díků a proseb.

Každý rok chodívali Ježíšovi rodiče o velikonočních svátcích do Jeruzaléma. Také když mu bylo dvanáct let, šli tam, jak bylo o svátcích obyčejem. A když v těch dnech všechno vykonali a vraceli se domů, zůstal chlapec Ježíš v Jeruzalémě, aniž to jeho rodiče věděli. Protože se domnívali, že je někde s ostatními poutníky, ušli den cesty a pak jej hledali mezi svými příbuznými a známými. Když ho nenalezli, vrátili se a hledali ho v Jeruzalémě. Po třech dnech jej našli v chrámě, jak sedí mezi učiteli, naslouchá a dává jim otázky. Všichni, kteří ho slyšeli, divili se rozumnosti jeho odpovědí. Když ho rodiče spatřili, užasli a jeho matka mu řekla: „Synu, co jsi nám to udělal? Hle, tvůj otec a já jsme tě s úzkostí hledali.“ On jim řekl: „Jak to, že jste mě hledali? Což jste nevěděli, že musím být tam, kde jde o věc mého Otce?“ Ale oni jeho slovu neporozuměli. Pak se s nimi vrátil do Nazareta a poslouchal je. Jeho matka uchovávala to vše ve svém srdci. (srov. Lk 2,41–51)

Zamyšlení k tématu

- Rodina je jedinečnou školou života, kde všichni členové zažívají lásku a přijetí a učí se žít ve vzájemných vztazích.
 - Jak je taková škola pro vás náročná?
 - Zažíváte lásku a přijetí?
 - Jak je pro vás důležité vědomí, že jste milováni bezpodmínečně?
- Rodina je také vhodným místem, kde může klíčit a růst víra. Pokud se v rodině opravdu počítá s Bohem, který určuje její dynamiku života, dává toto prostředí dětem možnost poznávat Boha a nacházet k němu vztah.
 - Pomohla vám rodina v hledání vztahu k Bohu?
 - Kdo je pro vás v rodině příkladem a povzbuzením ve víře?
 - Které konkrétní životní postoje v rodině vám pomáhají růst ve víře?
- Rodina je i dnes, v době mnoha pokusů jí ubrat na významu, v životě člověka naprosto nenahraditelná.
 - Znáte nějaký příklad znevažování rodiny?
 - Čím je pro vás rodina cenná?
- Aby byl vnitřní život rodiny krásný, vyžaduje to osobní snahu a zapojení každého člena rodiny.
 - Co očekáváte od ostatních členů rodiny, aby vám bylo spolu dobře?
 - Čím vy sami přispíváte do společného bohatství rodiny?
- Rodina je bohatá i generacemi, které ji tvoří, a zkušenostmi, které se v ní předávají.
 - Jak je pro vás těžké naslouchat starším v rodině?
 - Co bývá nejčastější příčinou nepochopení s prarodiči?
 - Čím vás obohacují starší příbuzní?

Malá aktivita

Pokuste se společně najít poklad, který pro vás rodina představuje. Vedoucí může pomalu předčítat slova, která si dopředu připraví (např.: láska, pokoj, přijetí, nenávisť, neodpuštění aj.). Každý z účastníků společenství si je pak zapisuje na svůj papír, který má rozdělený na dvě části. Na první píše to, co považuje za poklad a co si chce uchovávat, aby rodina, kterou tvoří, mohla být stále krásná. Na druhou stranu si píše ta slova, která jsou pro rodinu zátěží a kterých je dobré se zbavit, aby nás netížila. Po přečtení všech slov si můžeme ve společenství o tom, co jsme si zapsali vzájemně popovídat.

Závěr setkání:

Modlitba Jana Pavla II. za rodinu – viz téma č. 2 str. 10

Poznámky

